

Bojan Krivokapić

MALI

U junu 1902. Vjekoslav dovodi Slavu u Kraljevski zemaljski zavod za umobolne, s potvrdom koju je potpisao kotarski doktor Ferdo Sluga.

Umrla je s 29 godina, 29. marta 1906. od tuberkuloze.

Devedeset godina kasnije njene posmrtno ostatke prenose na groblje kraj Crkve sv. Vida.

Setila sam se kad je po nas došla Gorska služba spašavanja. Mali im se neizmerno radovao. Tad sam još verovala da će ih se kasnije sećati. Nekad pokušavam da ga zamislim kao odraslog. Visok je, nosi crne pantalone i tamnosivi mantil, a na glavi mu je šešir. Ima pedesetak, možda i šezdeset godina. Mogu da ga zamislim tako odraslog, vidim ga. Ali onda, kad mu priđem, ispod šešira ugledam njegovo dečje lice, onaj njegov mutnoplavi pogled i usta koja ne govore. Stojim ispred njega, gledam ga, ali znam da on mene ne vidi.

Pamtim dan kad smo se preselili u Ulicu Slave Raškaj. Mala prizemna kuća od crvene cigle, sva nekako skockana. Ispred vrt, pa staza, pa dolma, pa reka. Nikad nisam živela tako blizu vodi koja teče. Nekad noću ne bih mogla da zaspim od pomisli na to.

Onda bih osetila tvoje telo kako se privija uz mene, prvo nežno, gotovo paperjasto, pa sve grublje. Uzimao bi me od nazad, nikad ti nisam videla pogled. Osećala sam kako mi užarena lopta kreće od prepona, preko pupka, grudi. Dođe do grla i tu se zaustavi. I taman kad pomislim da ću ostati bez daha, čujem tvoj odsečni stenj. Kao da se pretvoriš u nešto maleno. Izađeš iz mene, i bez reči se okreneš na drugu stranu. Ja ostajem budna. Nakon skoro godinu dana sam ti rekla da će seme uroditi plodom. Sledećeg leta se rodio Mali.

Sad bude dana kad ovde, u dvorištu jednog napuštenog letnjikovca, gledam u lokvanje. Čitala sam da cvetaju samo ako je voda dovoljno čista. Ovi u koje gledam su procvetali. Nikad pre nisam gledala lokvanje iznad kojih pogled puca ka pučini mora. To je neobična slika. S druge strane je Bari, ili neko drugo mesto. Pre nekoliko godina smo bili na suprotnoj obali. Sve što pamtim je vetar, i svest da sam s druge strane mora. To nije bio prvi put da sam s druge strane, ali svakako prvi put da sam toga svesna. Ceo dan sam se osećala nekako naopako. Ti si mi rekao da nismo na drugoj strani. Kad si to izgovorio u pogledu sam ti videla da si se pokajao. Ali nema razloga za to. Znam da mi nismo s druge strane, jer s druge strane je on, naš Mali.

Tog leta kad se Mali rodio dolma je bila sva zarašla u mišji ječam, *Hordeum murinum*, koji neki zovu i lažni ječam. Izašla bih s njim u naručju i preko klasja te trave gledala u reku. Mali je bio miran. Okretala sam ga prema vodi, drmusala ga da otvori oči i pogleda, ali bezuspešno. Malen kao vekna, spavao je u mom naručju. Što sam bila bliže reci to su mi grudi bile teže. Plašila sam se da će, ako joj priđem sasvim blizu, iz mene poteći dve bujice mleka. Počeće da mi se slivaju niz stomak, pa niz bedra i onda će se spojiti s vodom koja protiče. Dok sam to zamišljala ruke bi mi se opuštale toliko da jednom zamalo nisam ispustila Malog. Da se to dogodilo, on bi pao u mišji ječam, a njegovo klasje bi mu ušlo u nosnice, kao što se to dogodi psima. Otvarao bi svoja ustašca, pokušavao da uhvati dah, grčio bi se, ali *Hordeum murinum* bi bio jači. Svim silama sam se trudila da odagnam te slike, jer sam se bojala da ćeš me ti čuti ako progovorim u snu, i da me onda više nećeš uzimati od nazad.

Kad sam došla ovde mislila sam da neću imati vremena ni za šta. Zamišljala sam dane uronjene u gustu rutinu, dane koji se pretapaju jedni u druge – zamišljala sam jedan dan koji traje u beskraj. Ali nije tako. Posao je jednostavan. Važno je biti brz. Brzo skinuti posteljinu i navući novu, brzo prebrisati podove, kuhinju, kupatilo, brzo pokupiti smeće pobacano po podu, stolu, krevetu. Brzo staviti nove bombone u malu posudu na stolu.

Nikad više od pet, jer tako su nam rekli. Najvažnije je biti brz i sve što je jeftino upakovati tako da izgleda skupo. Apartmani u uskim uličicama, sobe s pogledom na klima uređaje. Sapuni, bomboni, toalet papir iz super-marketa iza granice, jer je tamo sve jeftinije. Sve je to tako jednostavno, banalno. Uradiš sve što se traži od tebe, ništa ne pitaš, praviš se da si nevidljiv – i eto dobre zarade. Sve mi to ide od ruke. Samo, ponekad pomislim na Malog i to me uspori.

Setila sam se onog jesenjeg dana kad je tek prohodao. Našao je karamele i počeo da ih trpa u usta. Trpao ih je zajedno s celofanom. Žvakao ih je i davio se. Prvo sam ga samo gledala, ne znam koliko dugo, ali dovoljno da ti uletiš u sobu, uzmeš ga u naručje, potapšeš po leđima, počneš da vičeš na mene, a ja samo nastavim da gledam. Kasnije sam ti rekla da sam bila u šoku. Mali se nije udavio, a ti si mi rekao da se saberem. Ja sam na to samo ćutala i gledala te. Znam da me nikad nisi mrzeo. Ni ja nikad nisam mrzela Malog. Ali nisam mogla da se snađem u novom životu.

Uvek sam volela kuće s krovovima na četiri vode. Zato mi se naša nova kuća toliko dopala. U njoj sam mogla da zamislim naš zajednički život, dugi život. Tebe koji ujutru odlaziš na posao, sebe koja ujutru odlazim na posao. Naša popodneva, predvečerja, večeri. Život bez trzavica. Uvek sam verovala da je takav život moguć. Govorio si mi da treba da imamo dom pun dece. Ja sam ti na to govorila da želim sina jedinca. Ne znam zašto sam to rekla. Izgovorila sam tu mrvu rečenicu, ponovila je nekoliko puta. Njenim ponavljanjem sam prizvala Malog u naš život.

Negde sam pročitala da ima mnogo majki koje, nakon porođaja, ne žele da vide svoje dete. Navodno ima i onih koje se nadaju da beba neće zaplakati. A neke padnu o očaj kad čuju prvi plač. Želela sam da nam Mali u život unese još radosti i spokoja.

Ponavljala sam sebi da to želim. Ali, od početka sam osećala da neće biti tako. Znam da nisi ljut na mene, da me ne mrziš. Kao što ni ja nisam mrzela našeg Malog. Sad kad ga sanjam, to nikad nije noćna mora, ne budim se oblivena znojem, uplašena. Kad mi se javi u snu, znam da se neće zadržati, i to me umiri.

Morala sam da odem.

U našem malom mestu s pogledom na breg u daljini, nisam više mogla. Izlazila bih iz dvorišta, prelazila most i nastavljala. Hodala sam, iako ne znam kuda. Udaljavala sam se od naše kuće pune dece, čula sam njihovu ciku iako ih nisam videla. Nisam želela da te izneverim. Trebao mi je mir.

Mali me gleda svojim mutnoplavim očima. Gleda me kako ustajem iz fotelje, obuvam se, uzimam kaput, izlazim iz kuće. Nikad ga nisam pozdravila pri odlasku.

Takvih dana je bilo bezbroj. I ti to nisi znao. Kad bi se vratio s posla, naš život se nastavljao. Nekad bih pokušavala da ti uhvatim pogled, da prepoznam iskru sumnje, ali to se nikad nije dogodilo.

Prema Malom sam bila nežna, ali on na to nije reagovao. Ni to me nije uzrujavalo.

Čekala sam da padne mrak, da ga smestim u krevetac s rešetkama i odem u našu sobu.

Čekala sam te da legneš pored mene. To me je činilo sigurnom.

Njegov prvi rođendan smo proslavili euforično. Kasnije smo izradili toliko fotografija da sam morala da kupim dva albuma. Ranije te fotografije nisam gledala, sad bude dana da ih se setim. Znam da si ih ti sve sačuvao.

Kad sam stigla u ovaj gradić sav od apartmana, s licem zaštitnika, Sanctus Blasius, koje se roguši na svakom koraku – nikom nisam govorila o našem životu. Rekla sam da sam došla da zaradim. Niko nije postavljao dodatna pitanja. Jedna žena me je pitala imam li nekoga, na šta sam joj samo odmahнула rukom i nasmejala se. Ona mi je na to rekla da ne čekam, jer život prođe dok trepneš. Trepnula sam i on je i dalje tu. Nisam joj to rekla.

Ovde se nekad šetam glavnom ulicom, hodam po uglačanim kamenim pločama.

Gledam u identične prozore s identičnim škurama. Brojim ih. Nekad gledam u lica turista koji me ne vide. U početku su mi njihova lica izgledala zanimljivo, primećivala sam različite grimase, osmehe. A onda su mi svi zaličili jedni na druge, ista gestikulacija, ista mimika.

Prestala sam da ih primećujem.

Ona žena koja mi je rekla da život prođe dok trepneš ne zna da sam nekad radila u školi, da sam ispisivala i overavala potvrde za dobijanje markica za gradski prevoz, za zdravstvene knjižice, za dobijanje socijalne pomoći. Nekad se i meni te godine učine mnogo daljima nego što jesu. Koliko je prošlo?

Kad smo se dogovorili da ću dati otkaz, jer je bolje da budem s Malim – nisam razmišljala o tome želim li to zaista. U kolektivu su me gledali očima punim razumevanja i sažaljenja. Biće to sve dobro, govorili su. Ja sam se na to samo smeškala. Ubrzo sam počela da izlazim iz kuće kad ti odeš na posao. Mali bi se igrao ili bi ležao na kauču.

Nisam razmišljala o tome hoće li nauditi sebi. Odlazila sam i hodala sam. Vraćala bih se nakon nekoliko sati. Ne znam šta je on radio za to vreme. Kad se vratim, uglavnom bih ga zatekla kako sam ga i ostavila. Jednom je srušio saksiju s cvećem. Jednom sam ga našla kako sedi skroz mokar. Ne znam kako se skvasio.

Znala sam da mi je on saveznik. Da nikad neće reći da odlazim iza reke i dugo hodam.

Sećam se dana kad se rodio. Kad sam mu čula prvi plač – i sama sam zaplakala.

To je bio jedini put da sam zaplakala zbog njega. Znam da ti je bilo čudno što ne plačem, u raznim situacijama u kojima smo se našli, ali jednostavno – nisam mogla. Gledala sam tvoje suze i želela da izađemo iz svega ovoga.

Onoga dana kad se zatrčao iz dvorišta, preko dolme, do reke – jednostavno nisam mogla da se pomerim. Gledala sam drugu stranu obale, crvene makove koji podrhtavaju na povetarcu. Dan je bio sav u treperenju.

Ni hitne pomoći se ne sećam, sirena, doktora, ni bolnice u kojoj koračaš hodnikom držeći se za glavu. Uvek sam mislila da je tako samo u filmovima. Gledala sam te, i to nije bio film.

Pogledao bi me i zatresao glavom. Znam da nisi ljut na mene, da me ne mrziš.

Morala sam da odem.

Ovde ljudi plivaju i zimi. Spustim se do mora, sednem i gledam ih. Sunce me miluje.

Nekad je oblačno, boje mora i neba se sjedine, sinje more. A nekad jugo digne talase koji deru o hridi. Nikad ne pomislim da bih se bacila u takvo more, i dala talasima da me uzmu.

Mali je dobro, znam to, a dobro si i ti. Gde god da ste. Naša kuća s krovom na četiri vode, u Ulici Slave Raškaj, isto je dobro. U kuće uđu novi ljudi i zakotrljaju novi život.

Znam da me nikad nisi mrzeo, kao što ni ja nisam mrzela našeg Malog.